

da se uho na mnoge riječi i izraze priviklo.¹⁹ No, ipak, u njemu ima još nekih stvari koje nam se čine stranim i na što se uho ne može priviknuti. To su u prvom redu neke jezične nepravilnosti, pa provincijalizam i neologizmi. To bi trebalo ispraviti i tako bismo dobili odličan prijevod, ne samo s obzirom na vjernost originalu nego i s obzirom na hrvatski jezični izraz.

PAPI PAVLU ŠESTOME — IN MEMORIAM

Dr. Karlo Jurišić

»Saepe homines exiguo corpore
animum magnum habent.«

U nedjelju, na blagdan Peobraženja Gospodnjeg, 6. kolovoza 1978. u 8,40 sati navečer u svom ljetnikovcu Castel Gandolfu nakon tri dana bolovanja u 81. godini života blago je u Gospodinu preminuo vidljivi poglavar Kato- ličke crkve papa Pavao VI, alias Giovanni Battista Montini.

Za papu je bio izabran na blagdan Srca Isusova 21. lipnja 1963. tako da je Crkvom upravljao 15 godina i 46 dana. Pet minuta poslije izdahnuća va- tikanski je radio objavio Urbi et Orbi, da je papa umro. Već je iste večeri cijelo čovječanstvo saznalo za smrt svoga prvoga člana.

U subotu, 12. kolovoza navečer, Pavao VI. je pokopan u bazilici sv. Petra u Vatikanu. Sprovodu je prisustvovao četvrt milijuna ljudi. Tu su se naše delegacije stotinu država. Našu je državu zastupala delegacija s ministrom vanjskih poslova na čelu.

Dužnost je i naše revije, koja je eminentno svećenički časopis, da u po- vodu smrti Vrhovnog svećenika, posveti nekoliko redaka njegovu životu i djelu.

* * *

Stara latinska rečenica, koju smo postavili kao lozinku ovoga članka, kaže davno utvrđenu istinu: »Često ljudi malena tijela imaju veliki duh!« Ta se istina ispunila i u slučaju pape Pavla VI.

Papa Pavao VI. bio je malena, tanka i suha tijela, ali u tom slabom tijelu živio je veliki duh. I taj je duh kroz petnaest godina pontifikata zarezao du- boke brazde u povijest Crkve, svijeta i našega hrvatskog naroda.

I. Pavao VI. u Crkvi

Pavao VI. ostat će poznat u povijesti Crkve po svojim mnogim djelima, koja je hrabro izvađao kroz svoj dugi pontifikat, ali se valjda nećemo preva- riti, ako ustvrdimo, da će ostati velik naročito po tome što je bio odvažni **reformer Ecclesiae** (obnovitelj Crkve) i što je Crkvi dao encikliku »**Eccle- siam suam**« (Crkvu svoju).

1. Reformator Ecclesiae. Pavao VI. je 8. XII. 1965. završio Drugi vatikanski sabor, što ga je 11. X. 1962. otvorio njegov predšasnik Ivan Dobri. I sve one reforme, koje je bio zacrtao Drugi vatikanski, Pavao je odlučno proveo u život. Držeći se klasične »**Media via optima**« (Najbolji je srednji put), Pavao je u reformi Crkve mudro kročio između dviju oprečnih struja. Konzervativci su htjeli da ostane sve po starom, čime bi Crkva ispala iz kolotečine života, a laksisti su nastojali porušiti i ono na čemu ona stoji. Pavao nije slušao ni jedne (Lefebvre), ni druge (Küng), nego je išao zlatnom sredinom. Tu je zlatnu sredinu pokazao različitim potezima, od kojih su, po mom mišljenju, dva

¹⁹ Jerko Fućak, Šest stoljeća hrvatskoga lekcionara, str. 345.

naročito karakteristična: prvo, enciklikom »Humanae vitae« (25. VII. 1968), kojom je odlučno ustao na obranu izvora ljudskoga života, i drugo, jasno izraženim stavom prema štovanju Bogorodice, koju je za vrijeme sabora proglasio »Majkom Crkve«, a 1974. posvetio joj apostolsku pobudnicu »Marialis cultus« (Marijino štovanje).

Da, Pavao VI. kormilom Petrova broda upravljao je sigurno. Ostvarila se još jednom riječ Kristova Petru: »Šimune, Šimune, pazi, sotona je dobio dopuštenje da vas može rešetati kao pšenicu, ali ja sam molio za te, da ne malakše vjera tvoja. Tako i ti, kad se jednom vratiš k meni, učvrsti braću svoju!« (Lk 22, 31—32).

I kada je malaksala vjera mnogih teologa, svećenika, redovnika i redovnica (koji i koliki otpadi!) i uopće mnogih katolika, Pavlova vjera nije malaksala i njegova je vjera učvrstila našu vjeru!

2. »**Ecclesiam suam**«. Novi je papa godinu dana šutio. A onda je progovorio kao magister Ecclesiae izdajući na dan Preobraženja (!) 6. VIII. 1964. svoju prvu encikliku »Ecclesiam suam«. U toj je enciklici Pavao VI. najavio program svoga pontifikata: **mir čovječanstva kroz konkretnu ljubav**, a ta se ima ostvarivati kroz **četverostruki dijalog**: a) sa svim ljudima, pa i s onima koji ne vjeruju; b) sa svima koji vjeruju u Boga; c) sa svima koji vjeruju u Krista; d) sa svima unutar same **Katoličke crkve**.

II. Pavao VI. u svijetu

Pokojni papa ostat će u povijesti svijeta poznat po svojim mnogim djelima, a u prvome redu kao najveći peregrinus-putnik u nizu rimskih papa, zatim kao papa konkretnoga dijaloga sa svim ljudima i kao auktor najprogresivnije papinske socijalne enciklike »Populorum progressio« (Napredak naroda).

3. **Peregrinus Apostolicus**. Krist je svojim apostolima dao lakonsku misionsku zapovijed: *Ite et docete omnes gentes*« (Idite i naučavajte sve narode, Mt 28, 19). Ta zapovijed najprije veže Petra — papu. I dosada su pape vršile savjesno tu zapovijed na taj način što su svim narodima slali misionare. Ali, Pavao VI. prvi je papa poslije sv. Petra, koji je sâm osobno išao po čitavom poznatom svijetu i propovijedao riječju i primjerom. On je prvi papa, koji je obišao svih pet kontinenata. Počeo je 1964. s kolijevkom čovječanstva i kršćanstva — Azijom, i to, kako i treba, sa svetim gradom Jeruzalemom, gdje se uoči Bogojavljenja zagrlio s pravoslavnim ekumenskim partijarhom Atenagorom. Koncem 1964. išao je opet u Aziju na euh. kongres u Bombay (Indija). Slijedeće 1965. odletio je u Ameriku, gdje je u New Yorku na dan sv. Franje u Ujedinjenim narodima držao povijesni govor o miru. God. 1967. išao je u Fatimu (na kraj Evrope), a 1969. u srce Evrope, u Geneve-u pred Svjetsko vijeće Crkava. Sredinom 1967. uzvratilo je posjet Atenagori u Carigradu, a 1968. posjetio je Južnu Ameriku u prigodi euh. kongresa u Bogoti (Kolumbija). God. 1969. putovao je u Afriku u Kampalu na proslavu sv. ugandskih mučenika. Slijedeće 1970. Pavao je poduzeo svoje zadnje i najveće putovanje po istočnoj i južnoj polutci Globusa, kada je četvrti put posjetio Aziju i njezine zemlje: Iran, Indiju i Filipine, zatim Oceaniju, Australiju (Sidney), Indoneziju, Hongkong i Cejlon (Šri Lanke) tako da je tada učinio 50.000 km. Doista, najveći putnik među rimskim velikosvećenicima i prvi građanin svijeta, koji je u cijelosti osobno izvršio nalog Kristov: »Idite i naučavajte sve narode!«

4. **Dijalog sa svim ljudima**. Ono što je Pavao VI. enciklikom »Ecclesiam suam« teoretski unio u nauk Crkve, to je on hrabro provodio i u život. Osim dijaloga unutar Crkve, koji nikada nije prestao, Pavao je poveo dijalog među kršćanskim crkvama: međusobno ukidanje anatema između Katoličke i Pravoslavne crkve (1965); primio Ramsey-a, primasa Anglikanske crkve (1966); po-

hodio, kako smo rekli, Svjetsko vijeće Crkava u Geneve-i, u kojemu su zastupane sve protestantske crkve i neprestano djelovao preko Sekretarijata za jedinstvo svih kršćana. — Uspostavljao je dijalog i s nekršćanskim religijama osobno ili preko Sekretarijata za nekršćane. Tako je više puta kontaktirao s muslimanima i njihovim predstavnicima, a 1973. u Vatikanu je primio dalaj lamu, vrhovnoga poglavara velike azijske budističke religije. — Uspostavljao je dijalog i s ateistima, bilo osobno ili preko Sekretarijata za one koji ne vjeruju.

Ovdje možemo dodati kako je Pavao VI. kao državnik primao u audijenciju državnike svih mogućih nacija, kultura i nazora na svijet, među kojima je četiri puta primio sovjetskog ministra vanjskih poslova, zatim mnoge državnike muslimanskih država itd.

5. »**Populorum progressio**«. To je Pavlova enciklika o društvenim pitanjima, izdata 28. III. 1967., koja je svojim sadržajem odjeknula čitavim svijetom, a osobito među nerazvijenim i nesvrstanim zemljama. U njoj je papa pokazao veliko razumijevanje za opće interese radnika.

Pavao VI. ostat će također poznat sudjelovanjem svoga predstavnika na Konferenciji o evropskoj sigurnosti u Helsinkiju i Beogradu.

III. Pavao VI. u Hrvatskom narodu

Pontifikat Pavla VI. ostat će zlatnim slovima upisan u povijesti Crkve među Hrvatima po prvoj hrvatskoj kanonizaciji i po konačnom uređenju crkvene hijerarhije u hrvatskim zemljama.

4. **Prva hrvatska kanonizacija.** Mi smo Hrvati jedan od najstarijih i najkatoličikijih naroda Evrope i svijeta. Kroz tisuću i trista godina našega kršćanstva dali smo na tisuće, pa i milijune mučenika za Crkvu i kršćansku kulturu, a sve donedavno nismo imali niti jednoga kanoniziranoga sveca. I tu je povijesnu nepravdu prvi ispravio Pavao VI, kada je na obljetnicu svoga izbora 21. lipnja 1970., franjevca iz Šibenika, jeruzalemskog mučenika Nikolu Tavelića (+1391) proglasio svecem Katoličke crkve. Najbolju volju prema Hrvatima pokazao je također i u drugim prigodama, a osobito kada je 1965. zagrebačkog nadbiskupa Franju Šepera imenovao kardinalom, a 1968. postavio ga za pročelnika prve rimske kongregacije, te kada je 1. V. 1976. fra Leopolda Mandića (+1942), samo 34 godine nakon smrti, proglasio blaženim.

5. **Uređenje crkvene hierarhije u Hrvatskoj.** Pavao VI. konačno je riješio hierarhijska pitanja u hrvatskim zemljama tako da je uz dvije postojeće metropolije, zagrebačku (1852) i vrhbosansku (1881), uspostavio još dvije: splitsku (bulom »Qui vicariam« od 27. VII. 1969. i riječko-senjsku (istoga dana). Također je Pavao riješio i slična pitanja na krajnim točkama hrvatskoga etničkog prostora, kada je 25. I. 1968. bulom »Praeclarissima Pauli« osnovao Subotičku biskupiju, a 1971. Baranju i sjevernu Slavoniju zauvijek pripojio Đakovačkoj biskupiji, te 17. X. 1977. bulom »Prioribus saeculi« za Hrvate — katolike u Istri stvorio jedinstvenu biskupiju porečko-pulsku.

Skroman u životu i u smrti

Nemamo prostora, da svestrano opišemo veliki Pavlov duh u malome i slabome tijelu. Ali, čovječanstvo će pamtili jednoga od najskromnijih između 262 namjesnika Kristova: kako je prodao svoju dragocjenu tijaru (dar najbogatijega talijanskog grada Milana, iz kojega je došao na Petrovu stolicu!), kojom se 30. lipnja 1963. okrunio, i novac dao sirotinji; kako je u prigodi desete obljetnice ukidanja anateme između Rima i Carigrada 14. XII. 1975. klekao i poljubio noge Melitonu Kalcedonskom, predstavniku carigradskog patrijarha; kako je zadnje godine života samoga sebe ponudio teroristima za otkup otetih...

I još nešto: kako je nakon izbora iz Milana došao u Rim s 90 sanduka knjiga, a samo s jednim sandukom garderobe! I tu se vidi odnos njegova duha i tijela, 90 : 1!

U posljednje vrijeme često je spominjao svoju smrt. A. 1. kolovoza, malo prije smrti, dao se odvesti u Frattocchie u Lacij na grob kardinala Pizzarda, svoga prvoga starješine u državnom tajništvu Sv. Stolice, i rekao: »Dan kada ću se u nebu sastati s kardinalom Pizzardom ne može biti daleko!« I nije bio daleko, samo pet dana.

U oporuci je tražio da njegov pokop bude što jednostavniji, grob u zemlji bez spomenika, a njegovi privatni spisi da se spale.

Pavao VI. zaista je bio konkretni »Servus servorum Dei« (Sluga slugu Božjih). Služio je ne samo svojim vjernicima, nego i pravoslavcima, protestantima, muslimanima, Židovima, budistima, pa i ateistima, a, eto, tražio je humani, makar neuspjeli kontakt i sa teroristima — za dobro i mir vječno nemirnoga roda Adamova.

Doista, u malenome tijelu živio je veliki duh!

A sada — uvjereni smo — taj je veliki duh našao svoj vječni mir u krilu Stvoritelja!

PRIMLJENE KNJIGE

Rajmund Kupareo: BALADA IZ MAGALLANESA, Dominikanska naklada »ISTINA«, Biblioteka »TRAGOVI SVJETLA«, knjiga 2, Zagreb 1978., strana 132, cijena 60—din.

Knjiga donosi 10 pripovijesti koje su najprije bile izgovorene u intimnom, obiteljskom krugu. U njima se više puta spominju hrvatski iseljenici u Južnoj Americi. Pisac iznosi svoje doživljaje koje je doživio ne samo u neposrednom susretu s našim zemljacima koji još žive u tuđini, nego i s onima koji već davno nađoše grob u tuđoj zemlji. Hrvatski natpisi na grobovima, koje je posjetio, prisjetili su ga domovine razasute po svijetu. Nijemi razgovori s križevima nad glavama pokojnika bio je uzbudljiviji od svih susreta s iseljenicima koji su još u životu. Pisac se ne plaši transponiranja tih utisaka u umjetničku zbilju i preuzima na sebe odgovornost ako ga zbog toga netko obilježi oznakom »romantik«.

Narudžbe: Dominikanska naklada »Istina«, Kontakova 1, 41000 Zagreb.

Dr. Alfonso Olivieri: ČUDESA GOVORE, s talijanskog prevela Nives Kuhar, izdalo Svetište Gospe Lurdske — Zagreb 1978. Knjiga ima 130 stranica, a džepnog je formata. Cijena 50—din.

Pisac kao predsjednik Liječničkog ureda u Lurdu, nakon panoramičnog pregleda posjete bolesnika Lurdu, opisa rada Liječničkog ureda i kontrole ozdravljenja u Lurdu, opisuje deset čudesnih ozdravljenja u Lurdu od 1952. do 1965. godine.

Narudžbe: Vicepostulatura, Vrbanićeva 35, 41000 Zagreb.